

BE-A0510_001036_002466_DUT

Inventaris van het archief van Louis Varlez
betreffende de Eerste Wereldoorlog, 1895-
1919

Het Rijksarchief in België
Archives de l'État en Belgique
Das Staatsarchiv in Belgien
State Archives in Belgium

This finding aid is written in Dutch.

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF:	3
Raadpleging en gebruik.....	4
Voorwaarden voor de raadpleging.....	4
Geschiedenis van archiefvormer en archief.....	5
Archiefvormer.....	5
Naam.....	5
Geschiedenis.....	5
Archief.....	5
Geschiedenis.....	5
Verwerving.....	6
Inhoud en structuur.....	7
Inhoud.....	7
Ordening.....	7
BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN	9
I. PUBLICATIES.....	9
II. ALGEMENE DOCUMENTATIE.....	10
5 - 17 Krantenknipsels inzake diverse onderwerpen uit Het Volk, De Vooruit en Le Bien Public. 1914-1919.....	10
III. STUKKEN BETREFFENDE DE HULPVERLENING AAN WERKLOZEN.....	12
A. Archieven.....	12
B. Persknipsels.....	13
42 - 54 Krantenknipsels inzake de hulpverlening aan behoeftige werklozen (uit De Vooruit). 1915-1917.....	14
C. Documentatie.....	15
IV. STUKKEN BETREFFENDE DE HULPVERLENING DOOR LIEFDADIGHEIDSCOMITES.....	16

Beschrijving van het archief:

Naam archiefblok:
WO I. Louis Varlez

Periode:
1895 - 1919

Archiefbloknummer:
BE-A0510.0III.1606

Omvang:

- Omvang geïndexiseerd: 2.00 m
- Laatste bestanddeelnummer: 68.00

Archiefbewaarplaats:
Algemeen Rijksarchief / Archives générales du Royaume

Archiefvormers:
Varlez Louis, 1914-1919

Raadpleging en gebruik

VOORWAARDEN VOOR DE RAADPLEGING

Het bestand is vrij raadpleegbaar. Voor de reproductie gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing bij het Rijksarchief.

Geschiedenis van archiefvormer en archief

ARCHIEFVORMER

NAAM

Louis Varlez.

GESCHIEDENIS

De liberale, Gentse advocaat Louis Varlez (1868-1930) stamde uit een oude magistraten-familie. Naast zijn werkzaamheden in zijn advocatenkantoor aan de Coupure, verwierf hij bekendheid met zijn sociologische publicaties over de Gentse arbeiders en hun levens-omstandigheden. Varlez besloot zich in te spannen om het lot van de arbeiders te verbeteren en groeide uit tot de 'vader' van het Gentse stelsel van verzekering tegen werkeloosheid. Varlez was voorzitter van het Gentse Werkloosheidsfonds en van de lokale Werkbeurs. In 1910 werd hij secretaris-generaal van de *Association internationale pour la lutte contre le chômage*. Drie jaar later werd hij benoemd tot docent aan de Gentse rechtenfaculteit waar hij arbeidswetgeving en politieke economie doceerde.

De oorlog veroorzaakte een grote crisis waardoor het aantal werklozen spectaculair steeg. Een nationale werkloosheidsverzekering drong zich op. Binnen de schoot van het Nationaal Hulp- en Voedingscomité werd een aparte afdeling opgericht die steun aan werkloze arbeiders uitkeerde ('*Aide et protection des chômeurs involontaires*'). Varlez was lid van het *Provinciaal comité voor hulp aan behoeftige werklozen van Oost-Vlaanderen*. Net zoals zijn collega's weigerde hij verder te doceren tijdens de bezetting. Hij protesteerde ook tegen de *Flamenpolitik* van de bezetter.

Na de oorlog was Varlez kortstondig juridisch adviseur van de Belgische delegatie in Versailles en adviseur bij het Ministerie van Arbeid, Nijverheid en Ravitaillering. Korte tijd later maakte hij de overstap naar de *International Labour Organisation* in Genève, een soort spin-off van de Volkenbond voor arbeidsproblemen en -reglementering. Varlez overleed in Genève op 23 oktober 1930. Voor meer bijzonderheden verwijzen we naar de vlot geschreven biografie van Jasmien Van Daele.

ARCHIEF

GESCHIEDENIS

Louis Varlez was lid van tal van officiële organisaties en hulpcomités om de ellendige levensomstandigheden van de Gentse arbeiders te verbeteren. Tijdens de Eerste Wereldoorlog nam de werkloosheid enorm toe. Varlez volgde de evolutie op de voet en pluisde dagelijks de pers uit om op de hoogte te blijven. Het zijn vooral deze documentatiedossiers die bewaard bleven.

VERWERVING

Na bemiddeling van voorzitter Henri Pirenne, belandden 64 dossiers van Louis Varlez op 30 november 1920 bij de Commissie voor de Oorlogsarchieven.

Inhoud en structuur

INHOUD

Tijdens de oorlog verzamelde Varlez documentatie over de sociaal-economische omstandigheden in Gent, Ledeberg, Sint-Amandsberg en Gentbrugge. Hij pluisde de kranten die hij kon bemachtigen zorgvuldig uit. Bruikbare artikels werden uitgeknipt, opgeplakt en thematisch geordend. De knipsels komen in de eerste plaats uit de Gentse dagbladen zoals *Het Volk*, *De Vooruit* en *Le Bien Public*, maar Varlez las ook Duitse kranten.

Het bestand bevat rijke documentatie over de hulpverlening aan werklozen tijdens de Eerste Wereldoorlog in Gent en omgeving. Expliciete vermelding verdienen de antwoorden op een enquête over de werkloosheid georganiseerd door Varlez onder de secretarissen van de syndicaten uit 1914 en 1919. Hierdoor krijgen we een prachtig beeld van het uitgebreide netwerk van syndicaten in het Gentse.

ORDENING

Daar het bestand voornamelijk documentatie bevat en in mindere mate archieven, kon een eenvoudige ordening op onderwerp volstaan. De volgende thema's komen aan bod: publicaties, algemene documentatie, stukken betreffende de hulpverlening aan werklozen (onderverdeeld in archieven, persknipsels en documentatie om te benadrukken dat hier ook archieven terug te vinden zijn) en stukken betreffende de hulpverlening door liefdadigheidscomités. Varlez schonk eveneens een volledige collectie van het *Gemeentebld van Gent* uit de oorlogsjaren. Deze drukwerken werden indertijd opgenomen in de oorlogsbibliotheek.

Beschrijving van de series en archiefbestanddelen

- I. PUBLICATIES
- 1 VARLEZ L., *Het sociaal plan van Gent, eerste deel: industriële volksbeschrijving*, Gent, [1895]. 1 deel
  - 2 VARLEZ L., *Le plan social de Gand, 1e partie: démographie industrielle*, Gent, 1895. 1 deel
  - 3 VARLEZ L., *Le plan social de Gand, 3e partie: syndicats d'ouvriers et d'employés*, Gent. 1897. 1 deel
  - 4 VARLEZ L., *La politique communale contre le chômage spécialement à Gand*, Brussel. [1913]. 1 deel

II. ALGEMENE DOCUMENTATIE

5 - 17 KRANTENKNIPSELS INZAKE DIVERSE ONDERWERPEN UIT HET VOLK, DE VOORUIT EN LE BIEN PUBLIC. 1914-1919.

5	Belgische vluchtelingen in Nederland, 1914-1915.	1 omslag
6	Duitse schendingen van de mensenrechten, van de oorlogswetten en -gebruiken (uit <i>La Flandre Libérale</i> , <i>La Dernière Heure</i> en <i>Le Bien Public</i>). 1914-15.	1 omslag
7	De economische toestand van België, 1914-1917.	1 pak
8	Duitse verordeningen en bekendmakingen, 1914-1917.	1 pak
9	De arbeiders en de arbeidsomstandigheden, 1914-1919.	1 pak
10	De Belgische landbouw, 1914-1919.	1 pak
11	De huishuurkwestie en ingekomen brieven van een aantal eigenaarverenigingen. 1915-1916.	1 pak
12	De Hilfsdienstgesetz en de Frauenhilfsdienst (uit het <i>Berliner Tageblatt</i>). 1916-1917.	1 omslag
13	De Raad van Vlaanderen (uit <i>Het Volk</i> , <i>Het Vlaamsche Nieuws</i> , <i>Rheinisch-Westfalische Zeitungen</i> <i>Berliner Tageblatt</i>), 1917.	1 omslag
14	Diverse andere onderwerpen (ongeordend), 1917.	1 pak
15	Diverse andere onderwerpen (ongeordend), 1918.	1 pak
16	De herstelbetalingen. 1919	1 omslag
17	De wet tot vergoeding van de oorlogsschade. 1919	2 stukken

- 18   *Verzeichnis der für den Privat-Briefverkehr der Bevölkerung
zugelassen Orte Belgiens, s.l. [1914-1918].*
1 deel
- 19   Minuten van uitgaande brieven in verband met de organisatie van
de Orde der Advocaten en officiële protestbrieven. 1915.
1 omslag
- 20   Pamfletten en brochures van de *Ligue Nationale/ Nationale Bond*
te Gent. 1918.
3 stukken

III. STUKKEN BETREFFENDE DE HULPVERLENING AAN WERKLOZEN

A. ARCHIEVEN

- 21 Ingekomen briefkaarten van de secretarissen der syndicaten te Gent op een enquête van Varlez over de werkloosheid (met bijhorende krantenknipsels). September 1914. 1 pak
- 22 Ingekomen briefkaarten van de secretarissen der syndicaten te Gent op een enquête van Varlez over de werkloosheid. Mei 1919. 1 omslag
- 23 Dossier inzake het *Stedelijk Werk der Voeding*. 1914-1917. 1 pak
- 24 Notulen van het *Provinciaal Comité voor Hulp aan de behoeftige werklozen*. 1915-1917. 1 omslag
- 25 Dossier inzake het *Provinciaal Comité voor Hulp en Bescherming aan de behoeftige werklozen* (brochures, briefwisseling, krantenknipsels, notulen en verslagen). 1915-1919. 1 pak
- 26 Dossier inzake het Gewestelijk en het Gents Comité voor Hulp aan behoeftige werklozen (briefwisseling, verslagen, notulen, brochures en krantenknipsels). 1915-1919. 1 pak
- 27 Dossier inzake een polemiek in *Le Bien Public* over de werkloosheidsuitkering. 1915. 1 omslag
- 28 Studiedossier inzake het voorstel tot hervorming van de werkloosheidsuitkering te Gent. 1915-1916. 1 omslag
- 29 Dossier inzake het *Half-Kluitjeswerk/ Œuvre du Sou* te Gent (verslagen, brieven, knipsels, bonnen, formulieren). 1915-1916. 1 omslag
- 30 Ingekomen brieven van socialistische organisaties uit Gent en omgeving. 1915-1916. 1 omslag
- 31 Statistieken inzake de uitgekeerde vergoedingen aan werklozen in Gent en omgeving. 1915-1917.

-
- 1 omslag
- 32 Dossier inzake de organisatie van onderwijs voor de werklozen te Gent (formulieren, rapporten, krantenknipsels en brieven). 1915-1918.
1 pak
- 33 Briefwisseling en krantenknipsels over aanpassingen van de werkloosheids-uitkeringen. 1916.
1 omslag
- 34 Dossier inzake de opeising van Belgische arbeiders (krantenknipsels, notulen, brieven en omzendbrieven van de lokale commissie ter hulp en onderstand aan Opgeëisten van Gent) 1916-1919.
1 pak
- 35 Dossier inzake het nieuw reglement voor de uitdeling van soep aan werklozen door het *Gents Comité voor Hulp aan behoeftige werklozen*. 1917.
1 pak
- 36 Rapporten over de economische toestand te Gent en briefwisseling i.v.m. de heruitgave van het *Arbeidsblad/Revue du Travail* na de oorlog door het Ministerie van Nijverheid en Arbeid. 1917-1919.
1 omslag
- 37 Dossier inzake de oprichting van een Werkbeurs na de oorlog. 1918.
1 omslag
- 38 Formulieren met verslagen en aankondigingen van voordrachten en lezingen georganiseerd door de Hogeschool van de Arbeid in Gent, Ledeborg, Sint-Amandsberg (met rapporten over de lokalen waar de voordrachten gegeven werden en briefwisseling). Juni - oktober 1918.
1 pak
- 39 Dossier inzake een statistische enquête naar de stijging van de prijzen van levensmiddelen tijdens en na de oorlog ter voorbereiding van een artikel in het *Arbeidsblad*. 1919.
- B. PERSKNIPSELS**
- 40 Krantenknipsels inzake maatregelen genomen door de Gentse gemeenteraad ter bestrijding van de crisis (met uittreksels van het *Gemeentebld van Gent*). 1915-1917.
1 omslag

- 41 Krantenknipsels inzake de werken aan de Darsen te Gent (havendokken). 1914-1916. 1 omslag
- 42 42 - 54 KRANTENKNIPSELS INZAKE DE HULPVERLENING AAN BEHOEFTIGE WERKLOZEN (UIT DE VOORUIT). 1915-1917. Aalst. 1 pak
- 43 Antwerpen. 1 omslag
- 44 Brussel (met brochures, rapporten en formulieren). 1 omslag
- 45 Dendermonde. 1 omslag
- 46 Kortrijk. 1 omslag
- 47 Luik. 1 omslag
- 48 Lokeren. 1 omslag
- 49 Mechelen. 1 omslag
- 50 Oudenaarde. 1 omslag
- 51 Ronse. 1 omslag
- 52 Sint-Niklaas. 1 omslag
- 53 Wetteren. 1 omslag
- 54 Andere steden en gemeenten. 1 omslag
- 55 Krantenknipsels inzake de hulp aan werklozen in Ledeberg,

---

Gentbrugge en Sint-Amandsberg (uit *De Vooruit* *Het Volk*). 1914-1917.

1 omslag

C. DOCUMENTATIE

56 Documentatie inzake het *Algemeen Steuncomité voor Werklozen te Amsterdam*. 1914.

1 omslag

57 Documentatie inzake het *Amsterdams Comité tot Ontwikkeling en Ontspanning der Werklozen* (formulieren en publicaties). 1914-1915.

1 omslag

58 Documentatie inzake het *Algemeen Werklozenfonds in Den Haag*. 1914-1915.

1 omslag

59 *Gemeenteblad van de stad Gent*, nrs. 3-7, 18 en 20-21. 1917.

8 delen

60 Brochure: '*Vruchten van het vakbondenstelsel*', [Gent]. z.d.

1 omslag

IV. STUKKEN BETREFFENDE DE HULPVERLENING DOOR
LIEFDADIGHEIDSCOMITES

- 61 Krantenknipsels, brochures en formulieren inzake het *Nationaal Hulp- en Voedingscomité*. 1914-1917. 1 omslag
- 62 Krantenknipsels en brochures inzake de werking van het *Hulp- en Voedingscomité* in de andere provincies. 1914-1916. 1 omslag
- 63 Krantenknipsels en brochures inzake het *Provinciaal Hulp- en Voedingscomité van Oost-Vlaanderen*. 1914-1917. 1 omslag
- 64 Krantenknipsels inzake het *Werk der Kleding van het Provinciaal Hulp- en Voedingscomité (uit Het Volken De Vooruit)*. 1914-1917. 1 omslag
- 65 Krantenartikels inzake diverse andere sociale werken te Gent (met documentatie). 1914-1917. 1 pak
- 66 *Het Rood Kruis. Das Rote Kreuz. La Croix Rouge. Officieel tijdschrift van het Rood Kruis van België. Bulletin officiel de la Croix Rouge de Belgique. Offizielle Zeitschrift des belgischen Rotes Kreuz* (met 3 krantenartikels). 1915-1916. 1 pak
- 67 Krantenknipsels en brochures inzake het *Hulp- en Voedingscomité* van Gent. 1915-1919. 1 omslag
- 68 Krantenknipsels inzake de oorlogsinvaliden (uit *Het Volk* en *De Vooruit*). 1915-1917. 1 omslag